

Säkerhet genom samarbete?

En studie av nordisk säkerhetspolitik i förändring

Cecilia Widberg

Abstract

In the last twenty years, cooperation on security issues in the Nordic countries has gone from non-existent to presenting a multitude of close-knit security and military collaborations. With the 2011 signing of a declaration of solidarity, Nordic security cooperation is moving into a new era. My aim with this study is to explain the recent development of a network for Nordic security cooperation, which has rapidly emerged in the last five years. Drawing inspiration from Graham Allison, I carry out a case study, in which the Nordic security cooperation is reviewed from two theoretical perspectives: Barnett and Levy's theories on alliance building, and Bellamy's framework for analyzing security communities. The results are then placed in a context, by being applied to the Stoltenberg report for a concluding discussion. My findings reveal that despite the existence of a Nordic security community, and security challenges presented by a new security, the rhetoric surrounding the Nordic cooperation is surprisingly tinted by military strategies and geopolitical threats. The alliance building theory, based on domestic political and economic factors, is thus better suited than the constructivist approach, based on a common identity and shared values, for explaining the discourse surrounding the Nordic cooperation.

Nyckelord: Norden, säkerhetsgemenskap, alliansbildning, Stoltenbergrapporten, konstruktivism, Arktis, ny säkerhet

Antal ord: 9650

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Syfte och frågeställning	2
1.2	Metod	2
1.3	Disposition	3
1.4	Material och källkritik	4
1.5	Centrala begrepp och operationalisering	5
1.6	Avgränsning	6
2	Teori	7
2.1	Alliansbildning	7
2.2	Konstruktivismen	8
2.2.1	Säkerhetsgemenskaper	9
2.2.2	Säkerhetsgemenskaper – ett teoretiskt ramverk	10
2.3	Ny säkerhet	11
2.3.1	Breddad säkerhet	12
2.3.2	Fördjupad säkerhet	12
3	Bakgrund	14
3.1	Framväxten av ett nordiskt säkerhetspolitiskt samarbete	14
3.2	Stoltenbergrapporten	15
4	Analys	17
4.1	Alliansbildning och kostnadseffektivitet	17
4.2	Norden som säkerhetsgemenskap	18
4.3	Diskussion: Stoltenbergrapporten	21
5	Slutsats	24
6	Referenser	26

1 Inledning

Sedan 1814 har det nordiska samarbetet präglats av en fred och förståelse, som gör det ovanligt i en internationell jämförelse. Tanken på att en oenighet mellan de nordiska länderna skulle kunna eskalera till en våldsamt väpnad konflikt är i dag så avlägsen att den nästan blir absurd. De dispyter som uppstått har lösts genom fredliga medel, och länderna har istället arbetat aktivt för öppna gränser och integration. Konfliktlösning genom våldsamma metoder har blivit obsolet. I en så fredlig och stabil miljö är det lätt att anta att man har varit öppen för att samarbeta även kring mer känsliga säkerhetspolitiska frågor, men vid en snabb överblick ser man att dessa frågor konsekvent har lämnats utanför den gemensamma agendan fram tills nyligen. Att de nordiska länderna 2011 skrev under en nordisk solidaritetsförklaring är anmärkningsvärt när diskussionerna om ett utökat nordiskt säkerhetssamarbete inte började föras på allvar förrän för drygt fem år sedan.

Nu var det förvisso inte första gången samarbetet nämndes. Efter andra världskrigets smiddes planer på en nordisk militärpolitisk allians, men istället gick länderna i vitt skilda riktningar; Finland undertecknade ett vänskapsavtal med Sovjet, Norge och Danmark gick med i NATO, och Sverige höll fast vid sin neutralitetspolitik och senare alliansfrihet. Detta fick resultatet att säkerhetspolitik helt placerades utanför den gemensamma nordiska politiska arenan¹. Beslutet att inte föra diskussioner om säkerhetspolitik kan motiveras av det känsliga läge som regionen befann sig i under kalla kriget, ”den nordiska balansen” mellan två stormakter. Det förklarar dock inte varför det, trots att den strikta hållningen började luckras upp efter krigets slut, inte förrän på mitten av 2000-talet började föras seriösa diskussioner om ett nordiskt säkerhetssamarbete. I och med undertecknandet av en nordisk solidaritetsförklaring i februari 2011 får samarbetet sägas ha nått sin första milstolpe. Budskapet är tydligt: nordisk försvars- och säkerhetspolitik kommer i fortsättningen vara en regional snarare än nationell fråga.

¹ Under senare år har dock denna sanning kommit att ifrågasättas, och nya rapporter och undersökningar visar att det pågick ett intensivt utbyte mellan NATO och de nordiska grannländerna. Mikael Holmström ger exempel på detta i den relativt nyutkomna boken *Den dolda alliansen* (2011). Förutom hemliga diplomatiska samtal och möten mellan höga officerare från de nordiska länderna ingick Sverige i en informell underrättelseallians mot Sovjet tillsammans med NATO-medlemmarna Norge och Danmark (Holmström 2011, 29). Det luftoperativa fältet var ett annat område där det bland annat hölls hemliga flygövningar tillsammans med NATO-ländernas underrättelsetjänster (Ibid., 32). Trots Sveriges neutrala ställning hade man vänskapliga relationer till USA, och ett nära samarbete med NATO genom sina nordliga grannar i väst (Ibid., 34). Det fanns även öppna avtal som rörde flygsäkerhet och samarbete inom försvarsmaterielområdet (Petersson 2010, 243).

1.1 Syfte och frågeställning

Mitt syfte är i första hand att undersöka hur framväxten av det nordiska säkerhetspolitiska samarbetet sedan mitten av 00-talet kan förstås och motiveras. Jag kommer att göra detta genom att använda teorier om alliansbildning och säkerhetsgemenskap, mot en bakgrund av ny säkerhet. Min tes är att samarbetet inte enbart kan förklaras utifrån rationalistiska argument om kostnadseffektivitet, utan att utvecklingen mot ett utökat samarbete även behöver kompletteras med ett perspektiv som tar hänsyn till identitet och intressen. I den avslutande diskussionen får Stoltenbergapporten en viktig roll, i egenskap av att fungera som samlande dokument för diskussionerna om samarbete. Frågeställningen lyder som följer:

Vilka faktorer kan förklara framväxten av det nordiska säkerhetspolitiska samarbetet?

1.2 Metod

Det jag är intresserad av är att undersöka hur det nordiska säkerhetspolitiska samarbetet kan förstås och motiveras utifrån två olika perspektiv. Jag planerar att utföra denna granskning med en metod inspirerad av Graham Allison's klassiska analys av Kubakrisen (1971), där han visade hur ett händelseförlopp kan få olika förklaringar utifrån vilka teoretiska glasögon man väljer att granska det genom. Syftet med att använda en sådan studie i mitt fall är främst för att ge en så heltäckande bild som möjligt av det säkerhetspolitiska samarbetet i regionen, och teorierna är valda därefter, med målet att de ska vara så olika varandra som möjligt. Den ena är vald utifrån sin fokus på de mer materialistiska aspekterna av säkerhetssamarbete, medan den andra har ett konstruktivistiskt anslag och lägger större tyngd på gemenskap, identiteter och intressen.

Den första teorin jag kommer att titta på är alliansbildning utifrån Barnett och Levys modell (1991). Kan det nordiska samarbetet, även om det inte definieras som en renodlad militärallians, förstås utifrån de mekanismer som förklarar just en sådan alliansbildning? Barnett och Levy har utvecklat teorin för alliansbildning för att vidga den makt- och systemcentrerade realismens bild av allianser till att även ta hänsyn till interna faktorer inom staten, och bör således lämpa sig väl för att förklara staternas beslut att utveckla sitt samarbete.

Samarbete med de nordiska länderna ses inom staterna överlag som mindre kontroversiellt än militära samarbeten med NATO och EU. Eftersom det annars finns många likheter mellan dessa olika typer av militär- och säkerhetspolitiska samarbeten, menar jag att orsakerna till ett samarbete i Norden bör kunna gå att hitta i en teori som tar hänsyn just till identitet och gemenskap, snarare än att svaret står att finna i en mer traditionell materialistisk analys. Mitt andra val av

analysinriktning konstruktivismen, motiverar jag med den rådande, om än outtalade, uppfattningen om att det finns en nordisk gemenskap, och att Norden ”i sig” är något gott. I samma anda nämner Petersson att samarbete inom säkerhet kan kopplas till kultur och identitet, och en vilja att falla tillbaka på gamla idéströmningar (Petersson 2010, 253). Detta anser jag vara intressant och värdigt att undersökas ytterligare, och det konstruktivistiska perspektivet är bäst lämpat för en sådan undersökning. Här används konstruktivismen genom teorin om säkerhetsgemenskap. Kan vi förstå Norden som en säkerhetsgemenskap? Hur är den i så fall uppbyggd och vad får detta för betydelse för säkerhetssamarbetet?

I min undersökning har fallet, det nordiska säkerhetspolitiska samarbetet, karaktären av ett så kallat tungt fall, ett fall som är viktigt i sin egen rätt, och jag börjar med att bygga upp min teori och metod utifrån fallet snarare än det omvända tillvägagångssättet. Undersökningen får en teorikonsumerande karaktär, där ett fall står i centrum och man för att kunna nå en generaliserbar slutsats söker efter förklaringar utifrån redan befintliga teorier (Esaiasson et al. 2007, 42). Det blir en studie influerad av ett ideografiskt synsätt, med en ambition att förstå och tolka en enskild händelse, snarare än att spåra lagbundenheter (Teorell & Svensson 2007, 41), även om målsättningen givetvis är att resultaten ska kunna placeras in i ett större sammanhang. Att använda sig av fallstudier är inte en problemfri metod, det finns ofta begränsade möjligheter att gå bortom fallet och man bör vara försiktig med att dra slutsatser utifrån resultatet. För generaliserbarhet är alltså inte fallstudierna optimala, men även i fallstudier finns en ansats och en möjlighet att nå bortom en enkel beskrivning av ett skeende, för att kunna placera det valda fallet i ett större sammanhang och utifrån detta dra generella slutsatser, en så kallad kontextuell beskrivning (Landman 2005, 86). Valet av fall är viktigt, eftersom målet är att studieobjektet ska representera ett puzzle även i forskarvärlden i stort, och bidra till debatten och ackumulerandet av kunskap om politik (Ibid., 91). Det ”puzzle” som var grunden för min undersökning var funderingarna kring varför det nordiska säkerhetssamarbetet ens behövdes när de olika ländernas säkerhetspolitik redan är knuten till EU och NATO. Detta resulterade i en idé om att på djupet undersöka det nordiska samarbetet i sig för att kunna dra slutsatser om det nya säkerhetssamarbetet. Det nordiska säkerhetssamarbetet är ett fall av mellanstatligt samarbete i en kontext av ny säkerhet, och bör även i ett större sammanhang kunna bidra till diskussionen om varför stater väljer att samarbete inom säkerhet.

1.3 Disposition

Jag inleder med att presentera de teorier vars användande har motiverats i det föregående metodavsnittet, alliansbildning och säkerhetsgemenskaper. Även det vida begreppet ”ny säkerhet” presenteras i teoridelen. Trots att jag inte använder den nya säkerheten som ett teoretiskt analysredskap vill jag ändå förklara den lite mer utförligt, då den genomsyrar den avslutande analysen.

I bakgrundsavsnittet presenteras mitt empiriska underlag. En del av historiken bakom samarbetet förekommer i analys- och inledningsdelarna, men i bakgrunden presenteras en konkret överblick av samarbetets framväxt för att ge en bild av hur utvecklingen under de senaste åren har sett ut, och visa hur kontexten som Stoltenbergrapporten uppstod i har sett ut. Stoltenbergrapporten presenteras också kort i bakgrundsdel, eftersom den har en central roll för den avslutande analysen. Efter att ha lagt den empiriska grunden följer analysen, där en uppdelning av teorierna resulterar i två olika förklaringar till samarbetet. För att fördjupa analysen ytterligare kommer jag att testa resultaten från teorierna på Stoltenbergrapporten, för att undersöka om mina resultat kan få ytterligare stöd i denna. En del empiri flätas även in i analysdelen, främst för att underlätta en tydligare sammankoppling av analys och empiri, och också för att skapa en trevligare läsoplevelse. I diskussionen om Stoltenbergrapporten kommer jag också att redogöra för en del ytterligare reflektioner som har dykt upp under arbetets gång, och som skulle kunna fungera som uppslag till vidare studier i ämnet.

1.4 Material och källkritik

Mitt material utgörs framförallt av primärmaterial i form av officiella rapporter och avtal, så kallade existerande källor. Det är information som redan är finns tillgänglig, till skillnad mot de intervjuer och direktobservationer som man själv kan skaffa sig om man använder sig av datainsamlingsmetoder (Teorell och Svensson 2007 s.87). Jag har gjort bedömningen att med den studie jag ämnar utföra är officiella rapporter och dokument, exempelvis Stoltenbergrapporten och NORDEFECO-avtalet, tillräckligt underlag för en analys. Genom att studera dessa, kombinerat med en inläsning av tidigare forskning och vetenskapliga artiklar, kommer jag närmre mitt undersökningsobjekt, och i denna typ av kvalitativa studie jag gör räcker det mer än väl.

För de fakta som presenteras när Arktis nämns i analysen har jag använt mig av Arctic Climate Impact Assessment från 2004, en omfattande vetenskaplig studie som genomfördes i samarbete med Arktiska rådet. Bland den uppsjö av siffror och rapporter som finns kring Arktis, fann jag att ACIA var den mest omfattande och pålitliga studien, även om den har några år på nacken.

Trots ämnets relativa nya karaktär fann jag en hel del studier och artiklar på området. Det bör dock tilläggas att mycket av det som finns är skrivet av dem som har ett intresse av att utveckla samarbetet, till exempel nordiska försvarspolitiker som har varit påtryckande för samarbetets framväxt. Mer omfattande, undersökande artiklar som kritiskt granskar samarbetet var svårare att hitta. Jag har varit medveten om detta, och hoppas att jag har lyckats låta bli att präglas av den överlag okritiska litteraturen i ämnet.

1.5 Centrala begrepp och operationalisering

Den viktigaste definitionen, som lägger grunden för hela uppsatsen, är hur jag egentligen definierar det nordiska samarbetet. Det finns inte ett tydligt dokument som fastställer hur samarbetet ser ut, utan det är en kombination av organisationer, avtal och diskussioner där samarbetet ständigt är närvarande, om än inte genom formella avtal. För att kunna ge en övergripande bild av samarbetet, redogör jag först kortfattat för hur diskussionerna kring säkerhetssamarbetet har förts, främst genom att titta på de centrala samarbetsavtal som har slutits. Risken är dock att analyserna utifrån alliansbildning och säkerhetsgemenskaper blir vaga när det saknas en tydlig definition. Därför sker en tydlig definition av det nordiska säkerhetssamarbetet först i den avslutande analysen, där det nordiska samarbetet definieras som Stoltenberg rapporten, vilken jag testat mina resultat på innan jag drar de avgörande slutsatserna.

Anledningen till att jag lägger upp det så här är att jag vill undersöka de valda teorierna i ett bredare perspektiv, där jag kan ta hänsyn till hur debatten kring säkerhetssamarbetet har sett ut och vilka avtal som har slutits mellan medlemmarna. Som min frågeställning slår fast är det ju trots allt framväxten av samarbetet som jag är intresserad av att undersöka. För att testa dem i praktiken vill jag dock undersöka dem mot bakgrund av en mer konkret form av samarbete, och väljer därför att ställa resultaten mot Stoltenberg rapporten i en avslutande analys. Valet av Stoltenberg rapporten bottnar i att rapporten sammanfattar de idéer som finns kring samarbetet, och är en påtaglig ”hands-on” rapport om hur samarbetet kan utvecklas. Rapporten har fått ett stort genomslag, diskuteras av nordiska ministrar och parlamentariker, och undertecknandet av den avslutande solidaritetsförklaringen var kanske det tydligaste exemplet på nordiskt samarbete i praktiken. Konkreta samarbetsavtal, som NORDECO eller Hagadeklarationen, är också viktiga för samarbetet, men spänner inte över lika breda områden.

Operationaliseringen av de två valda teorierna, säkerhetsgemenskap och alliansbildning, sker på två olika sätt. Operationaliseringen av teorin om alliansbildning sker genom att jag lyfter fram centrala begrepp i teoridelen, och sedan fokuserar på dessa när jag ställer teorin mot empiri i analysen. Att komma fram till en lämplig metod för att operationalisera säkerhetsgemenskaper var svårare. Första steget, att avgöra om Norden är en säkerhetsgemenskap, bygger på en historisk bakgrund och är tydlig, men att koppla ihop säkerhetsgemenskapen med det faktiska säkerhetssamarbetet var inte lika enkelt. Detta sker nu genom en slags säkerhetiserande process, byggd på Bellamys modell för att identifiera komponenterna i säkerhetsdiskursen, och därmed även kunna dra uppsatser om hur den upplevda säkerheten i en säkerhetsgemenskap ser ut, och hur den präglar identitet och därmed även agerande och inställning till samarbete.

1.6 Avgränsning

Tyngden jag lägger på Stoltenberg rapporten kan ses som oproportionerlig med tanke på att rapporten enbart är ett förslag för nordiskt samarbete, och inte innebär en faktisk säkerhetspolitisk förändring. Jag har ändå valt att till stor del titta på de idéer som presenteras där, framförallt för att rapporten är den mest heltäckande sammanfattningen av konkreta riktlinjer för nordiskt samarbete. Jag motiverar detta under föregående kapitel om operationalisering och definitioner. Även om den inte är lika detaljerad som exempelvis NORDEFCO eller Hagadeklarationen, så är den inte heller lika specificerad på ett särskilt område, och fungerar därför bäst för en analys av säkerhetspolitiken i stort, inte civil krishantering eller militärpolitik specifikt. Av denna anledning är det endast en rapport jag fördjupar mig i, medan de andra centrala dokumenten endast omnämns i bakgrundsdelen.

Jag har gjort ett medvetet val att inte fördjupa mig i NATOs och EUs roller i det nordiska samarbetet. De är definitivt viktiga faktorer för en heltäckande analys av situationen i regionen, men med ett begränsat utrymme till hands har jag bestämt mig för att endast fokusera på de mekanismer som styr samarbetet mellan de nordiska länderna, och har därmed kunna gräva djupare i just mitt utvalda fall, vilket är just vad som var min avsikt med denna undersökning.

I den avslutande diskussionen om Stoltenberg rapporten är det främst ett urval av rapportens tretton punkter jag väljer att fördjupa mig i. Detta är ett naturligt val, då de anknyter till det jag har presenterat i analysen utifrån mina valda teorier.

2 Teori

Enligt Kenneth Waltz kan varje förklaring delas in i tre olika analysnivåer: individ, stat och system. På individnivån är det individuella ledare och aktörers beslut, agerande och personligheter som utgör basis för förklaring. På statsnivån är det de inrikespolitiska faktorerna som står i fokus, och förklaringarna går att finna i staters karaktäristik, i ekonomiskt system, typ av regeringssystem, nationella intressen och hos intressegrupper. På systemnivån är det i det internationella systemet, eller i internationella och regionala organisationer som förklaringarna hittas. En bra teori ska förklara fenomen på en särskild analysnivå – en bättre teori ska kunna erbjuda förklaringar på olika analysnivåer (Mingst & Arreguín-Toft 2011, 68-69). I min undersökning kommer jag att vandra mellan de olika nivåerna. Teorin om alliansbildning fokuserar framförallt på staten, medan den konstruktivistiska teorin, liksom den bakomliggande nya säkerheten, lägger större fokus på system- och individnivå.

2.1 Alliansbildning

Även om realismen fokuserar på den egna statens säkerhet i internationell anarki och säkerhetsdilemmat visar på hur stater aldrig kan lita på varandra, utesluter de inte att ett samarbete kan förekomma, och då i form av en militärallians. Det främsta skälet att ingå i en allians med andra stater är enligt realismen det nationella säkerhetsintresset. Genom att ingå i en allians bidrar den till gemensam säkerhet genom att ställa det egna försvaret till förfogande. Samtidigt vinner den aktuella staten då utökad försvarskapacitet genom säkerhetsgarantier från övriga medlemmar av alliansen (Möller 2007, 123). Inom neorealismen definieras det internationella systemet av anarki, och i denna anarki är alla stater likvärdiga enheter som kämpar efter att behålla sin plats i systemet, och därmed har samma behov av att säkra sin egen säkerhet. Skillnader i nationell policy avgörs av skillnader i makt och kapacitet. För att uppnå säkerhet kan små stater med begränsad militär svara på säkerhetsdilemmat genom att gå med i allianser och ta en aktiv roll i regionala och internationella organisationer (Lamy 2008, 129). Militär alliansbildning handlar alltså främst om att säkra sin plats i det internationella systemet, och man tar mindre hänsyn till staternas olika förutsättningar och inre påverkansfaktorer för att bilda allianser.

Barnett och Levy antar ett brett perspektiv på vad en allians innebär, och definierar den som ett formellt eller informellt säkerhetssamarbete som innehåller förväntningar på ett visst mått av samordnade säkerhetslösningar (1991, 370). De menar att realismen bortser från inhemska faktorerens betydelse för viljan att ingå i

en allians och utvecklar en teori där de fokuserar på den nationella politiska ekonomins betydelse (Ibid., 372). Realistiska angreppssätt har ett enda mål, vilket är att säkra staten mot externa hot, medan ideologiska eller inhemska intressen lämnas utanför analysen. Allianser söks enbart för att den egna staten ska kunna stärka sin kapacitet med hjälp av andra stater. I realismen är kapaciteten synonym med makt, och genom en ökad kapacitet kan man uppnå sitt mål, vilket är att stå emot hot från externa faktorer och behålla maktbalansen i systemet (Barnett & Levy 1991, 371). Genom att låsa sig i en sådan statisk bild av makt och anarki missar man tre aspekter av säkerhet som Barnett och Levy anser vara centrala för att förstå alliansbildningar: För det första misslyckas identifieringen av den trade-off mellan vapen och allianser som är möjlig för en stats inhemska strategier. En allians kan vara ett effektivt sätt att öka sin ekonomiska och militära kapacitet utan att behöva göra obekväma nedskärningar eller prioriteringar. För det andra bortser en realistisk bild av allianser från inomstatliga faktorer, så som ekonomi och politisk påverkan, kan ha betydelse för viljan till alliansbildning, och slutligen bortser en sådan realistisk analys från det faktum att en allians kan fungera som en källa för inte bara säkerhet, utan även för militära och ekonomiska resurser, och att dessa resurser kan utgöra den ökade kapaciteten i en alliansbildning, till skillnad från realismen som likställer kapacitet med makt (Barnett & Levy 1991, 371).

Genom att konstatera dessa brister i den realistiska synen på alliansbildning presenterar Barnett och Levy två huvudargument för en stat att söka sig till en säkerhetsallians. Dels kan interna istället för externa hot mot regeringarnas styre medföra ytterligare incitament för stater att söka sig till en extern allians, då de kan tillskansa sig materiella resurser som kan användas för att stå emot inhemska hot mot regimen. Detta argument är inte applicerbart på de nordiska länderna, men det är däremot det andra argumentet, att statens förmåga att mobilisera interna resurser för extern säkerhet begränsas av inomstatliga politiska och ekonomiska faktorer som riskerar att påverka den politiska opinionen. (Barnett & Levy 1991, 370). För analysen av det nordiska säkerhetssamarbetet kommer jag lyfta fram hur inomstatliga faktorer, främst ekonomiska, har påverkat uppbyggnaden av det nordiska säkerhetssamarbetet.

2.2 Konstruktivismen

Konstruktivism är inte en klassisk säkerhetsteori, men den har bidragit till att föra in konstruktivistiska antaganden i säkerhetsstudier. I denna studie är syftet med att använda det konstruktivistiska perspektivet att undersöka hur normer och gemensam identitet kan ligga till grund för staters samarbete, i teorin om säkerhetsgemenskaper.

Konstruktivismen utgår från antagandet att inga intressen, vare sig de tillhör individen, staten eller det internationella systemet, är statiska. Istället skapas de av ett ständigt interagerande mellan parterna, vilket innebär att stater inte kan existera självständigt från en social miljö. Studieobjektet är normerna och

beteendet hos individer och kollektivet (Mingst & Arreguín-Toft 2011, 84). Förändring i det internationella systemet är möjlig genom att idéer kan definiera och förändra aktörers identiteter och intressen, och avgöra vad som ses som ett legitimt agerande. Idéer definierar den internationella strukturen, som i sin tur formar statliga och icke-statliga aktörer, vilket innebär att det som i IR-teorier ses som statiska förutsättningar för säkerhetsstudier, så som internationell anarki, makt och suveränitet, är socialt konstruerade och kan förändras. Inget i det internationella systemet kan förklaras enbart utifrån materiella strukturer (Barnett 2008, 161-162). I ett sådant antagande skulle alltså den nordiska kulturen bidra till att forma nordiska intressen. Staters ageranden styrs av normer om vad som tros vara det rätta beteendet, i enighet med samma lämplighetslogik som påverkar deras intressen.

Konstruktivismens idéer om att internationella relationer inte bara präglas av makt utan även av idéer avspeglas i deras syn på säkerhet och samarbete. Det finns en tro på att internationell säkerhet kan uppnås genom samarbete och sociala relationer, samma sociala relationer som utgör det internationella systemet, i motsats till neorealismens syn på systemet som uppbyggt av materiell kapacitet. Säkerhetsgemenskaper mellan stater kan förstås som motsatsen till säkerhetsdilemmat, där det istället för makt och materiell kapacitet är förväntningar och förståelse som utgör strukturerna (Baylis 2008, 234). Det är också genom denna sociala struktur, och interaktionen mellan individer som staters beteenden och gemensamma intressen formas (Mingst & Arreguín-Toft 2011, 84). Vi kan använda dessa grundantaganden om konstruktivistisk säkerhet som en plattform för att förstå grunden till en konstruktivistisk teoribildning om samarbete, nämligen säkerhetsgemenskapen.

2.2.1 Säkerhetsgemenskaper

1963 myntade Karl Deutsch begreppet ”security community”, säkerhetsgemenskap², för att beskriva de stater som under en tid blivit så integrerade att gemenskapen dem emellan har gjort att krig som lösningen på en konflikt har blivit en omöjlighet (Adler, Barnett 1998, 3). I samband med kalla krigets slut blev Deutschs idéer åter aktuella, när nya samarbeten baserade på gemensamma värderingar började dyka upp. Säkerhetsgemenskapen återaktualiserades av Emmanuel Adler och Michael Barnett (1998), vilka utvecklade begreppet och kombinerade det med konstruktivismen för ett modernt analysramverk som är användbart för samtida internationella relationer. Senare har Alex J. Bellamy byggt vidare på den konstruktivistiska säkerhetsgemenskapen, för att undersöka hur de inom säkerhetsgemenskapen

² I min text kommer jag uteslutande att använda mig av det löst översatta svenska begreppet säkerhetsgemenskap. Säkerhetsgemenskap är inte ett vedertaget begrepp på samma sätt som ’security community’, men fungerar här som en direkt översättning och innebörden av begreppet bör således vara tydlig.

förhåller sig till dem utanför, och det är framförallt från Bellamys omfattande modeller jag kommer att utgå, även om jag enbart koncentrerar mig på den nordiska säkerhetsgemenskapens egen identitet.

Grundtanken är att den traditionella realismen har en ensidig bild av internationella relationer. Eftersom fred enbart ses som ett resultat av maktbalans och hegemoni, räcker realismen inte till för att förklara den långvariga eller permanenta karaktär hos säkerhetssamarbeten som uppstod efter kalla krigets slut. Medan traditionella teorier bortser från de relationella och sociala aspekterna av säkerhetsrelationer, har dessa nya typer av samarbeten kommit att handla om just identitet, och visar att delade identiteter och värderingar är en möjlighet (Bellamy 2004, 5-6). Teorin om säkerhetsgemenskap antar att samarbeten kan existera på internationell nivå, i motsats till realismens internationella anarki, och att stater genom sociala nätverk kan överkomma rädsla och säkerhetsdilemmat. Genom att slå ihop säkerhet och gemenskap utmanas de traditionella idéerna om säkerhet och makt, och meningen och syftet med säkerhet börjar förändras. Nya typer av säkerhetsfrågor handlar om ekonomi, miljö och social välfärd, och inte längre om militära hot från andra inom gemenskapen (Adler & Barnett 1998, 5). I centrum för gemenskapen står en gemensam norm som säger att länderna inom gemenskapen inte kommer att gå till krig med varandra – en norm om förväntningar på en hållbar fred som inte bara är underförstådd utan även uttalad (Bellamy 2004, 7). Denna stabila fred knuten till existensen av en transnationell gemenskap är det karaktäristiska draget för en säkerhetsgemenskap. (Adler & Barnett 1998, 30). Där en militärallians bildas utifrån intressen, resurser och en vilja att balansera makt, handlar säkerhetsgemenskapen om ett uttryck för en gemensam identitet (Möller 2007, 124). Hur kan vi förstå det nordiska samarbetet som en säkerhetsgemenskap, och vad innebär en sådan definition för Nordens säkerhetspolitiska samarbete?

2.2.2 Säkerhetsgemenskaper – ett teoretiskt ramverk

För att vara tydlig med vad jag egentligen vill undersöka när jag definierar Norden som en säkerhetsgemenskap, kommer jag här att sammanfatta Bellamys teoretiska ramverk som kan användas för en analys av Norden som säkerhetsgemenskap. Anledningen till att det är intressant är att när en säkerhetsgemenskap kan konstateras vara etablerad kan den också förväntas följa en viss logik i sin hantering av säkerhet och relationer till omvärlden. Beroende på vad säkerhetsgemenskapen har för identitet, påverkas också dess handlingslogik. Om Norden är baserad på fredliga relationer och integration, kan detta också förväntas påverka hur man väljer att agera i samband med nya hot.

Adler & Barnett (1998, 31) ställer upp tre karaktäristiska drag för en säkerhetsgemenskap:

- Medlemmar av gemenskapen har delade identiteter, värderingar, och meningar.
- Medlemmarna i gemenskapen har mångsidiga och direkta relationer.

- Gemenskapen innebär en ömsesidighet som ger uttryck för ett långsiktigt intresse och i viss mån även har altruistiska drag

När vi har konstaterat att en säkerhetsgemenskap uppfyller dessa grundläggande krav, kan vi gå vidare för att undersöka hur den är uppbyggd. Säkerhetsgemenskapen omfattar medlemsstaterna, individerna i staterna, civilsamhällen och gränsöverskridande samarbeten som sker inom ramen för dem (Bellamy 2004, 46). Säkerhetsgemenskapen befästs av den gemensamma upplevda känslan av hot. Hur hoten upplevs inom säkerhetsgemenskapen avgör också säkerhetsgemenskapens identitet. Bellamy definierar säkerhet som en diskurs som kan användas för att identifiera särskilda problem och legitimera särskilda lösningar, och denna diskurs, bestående av fyra komponenter, utgör även ramverket för konstruktionen av de normer, värderingar och intressen identiteter inom säkerhetsgemenskapen (Bellamy 2004, 47):

- Vem ska stå i centrum för säkerheten, och varför?
- Vilka är hoten mot säkerheten? För att få genomslag bör en auktoriserad aktör identifiera hoten, utifrån de rådande uppfattningarna om identitet, värden och intressen.
- Vem är den mest effektiva aktören för att hantera hotet?
- Hur bemöter vi bäst hotet? Säkerhetsgemenskapens lämplighetslogik som bottnar i gemenskapens regler och normer påverkar också hur man väljer att agera.

Genom att svara på dessa frågor utifrån den nordiska säkerhetsgemenskapen bör vi också kunna skapa oss en bild av hur synen på säkerhet i gemenskapen ser ut, och dra slutsatser om hur detta kan ha kommit att präglade framväxten av det nordiska säkerhetspolitiska samarbetet.

2.3 Ny säkerhet

Nya former av säkerhet presenteras inte här som en teori i sig, även om det finns teorier som hanterar dessa frågor, utan istället som ett kompletterande perspektiv som genomsyrar samarbetet, och som kommer att få betydelse för analysen. Därför presenterar jag här en sammanfattning av hur den nya säkerheten kan se ut.

För att beskriva ny säkerhet behöver vi först slå fast vad den gamla säkerheten innebär. Under kalla kriget blev realismen det dominerande synsättet på säkerhet (Baylis 2008, 228), och när vi talar om traditionella säkerhetsstudier är det oftast i just meningen av antingen den klassiska realismen och neorealismen. Staten är referensobjektet för säkerhet och fokus ligger på militära hot från framförallt andra stater, och studier av säkerhet innebär ”studier av hot, användande och kontroll av militär styrka” (Walt 1991, 212). Staten i centrum, internationell anarki och mellanstatliga krig som ett oundvikligt tillstånd i det internationella systemet accepteras som givna faktum inom traditionella säkerhetsstudier (Peoples & Vaughan-Williams 2010, 20). I den internationella anarkin ses

säkerhetsdilemmat som ett uttryck för den osäkerhet som anarkin skapar, där bristen på tillit leder till att en stats strävan efter säkerhet endast kan ske på bekostnad av en annan stats säkerhet. Maktbalans och hegemoni är åtgärderna för att hantera säkerhetsdilemmat (Dunne & Schmidt 2008, 102).

Mot slutet av kalla kriget började det höras allt fler diskussioner kring hur säkerhetsbegreppet egentligen ska förstås, och vem eller vad som bör stå i fokus för säkerheten. Fokus flyttades från statscentrism till värderingar, och i Richard Ullmans klassiska artikel *Redefining Security* (1983) definieras hot mot säkerhet som en handling eller skeende som drastiskt och hastigt hotar att försämra livskvalitén för statens medborgare. Nationell säkerhet handlar inte bara om militär säkerhet, utan genom sin definition identifierar Ullman dels ett nytt referensobjekt för säkerhet, i staten, och ett nytt kriterium för att säkerhet ska vara uppnådd, livskvalité (Ozolina 2010, 15). Artikeln var en del av en större rörelse som förespråkade ett breddat säkerhetskoncept, där fler frågor än traditionell frågor om diplomati och militär beredskap kan utrustas med en säkerhetsdimension (Möller 2007, 115). Parallellt med detta började också en diskussion föras om vem som ska stå i centrum för säkerheten, om inte säkerhet längre är ett statscentrerat begrepp. I den nya säkerheten kan även mänskligheten, individen eller miljön utgöra referensobjektet för säkerhet. Diskussionerna kring en förnyad säkerhet kan delas upp i två huvudsakliga inriktningar, breddad och fördjupad säkerhet, och jag kommer här kort att redogöra för hur de skiljer sig åt.

2.3.1 Breddad säkerhet

Samma år som Ullmans artikel publicerades Barry Buzans *People, States and Fear* (1983), där han delade in säkerhet i fem sektorer: förutom militär säkerhet, kan säkerhetskonceptet även hittas i den politiska, ekonomiska, samhälleliga och miljösektorn och det är endast genom att relatera dessa sektorer till varandra som ett komplett säkerhetskoncept är möjligt (Buzan 1983, 363). Köpenhamnsskolan, bestående av Buzan tillsammans med Waever och deWilde, tog diskussionerna om breddad säkerhet ännu längre, och etablerade teorin om säkerhetisering för att kunna identifiera hot, även om de inte är av militär natur. Så länge en fråga kunde utgöra ett existentiellt hot kunde den också klassificeras som ett hot, detta även om den hotade inte var en stat. Köpenhamnsskolan breddade alltså inte bara säkerhetsanalysen, utan de fördjupade den även (Hough 2008, 8). Eftersom en breddning av säkerheten kan innebära en risk för ett urvattnat begrepp, där till slut allt och inget är säkerhet, konstruerades en teori för säkerhetisering, där en säkerhetiserande aktör genom en så kallad speech act kan avgöra när något är ett existentiellt hot mot ett referensobjekt, och därmed legitimera nödvändiga åtgärder (Buzan et al. 1998, 5).

2.3.2 Fördjupad säkerhet

Medan den breddade säkerheten handlar om att utveckla begreppet till att omfatta fler områden än det militära, handlar den fördjupade säkerheten istället om vem eller vad det är som ska skyddas. Istället för att stater eller nationer ska vara i centrum, så kallade referensobjekt, för säkerheten, menar de som förespråkar en fördjupad säkerhet att de individer som utgör kollektiven ska utgöra referensobjekt. Hough har en socialkonstruktivistisk ansats där säkerhet ses som ett mänskligt tillstånd, och om individer upplever en fråga som ett hot mot deras tillvaro, och bemöter hotet med politiskt agerande, ska frågan ses som en säkerhetsfråga (Hough 2008, 10). I början av 1990-talet utvecklade begreppet "human security" inom FN, utifrån idén om att mänskligt välmående är viktigt för världsfreden. Likt ansatserna kring fördjupad säkerhet, menar man att säkerhetskonceptet måste förändras från att enbart fokusera på nationell säkerhet och militära överväganden, till att ta individens säkerhet och trygghet i beaktning (Hough 2008, 13-14), och detta perspektiv har kommit att få stort inflytande i internationella relationer.

3 Bakgrund

3.1 Framväxten av ett nordiskt säkerhetspolitiskt samarbete

Diskussionerna om en fördjupning av det nordiska säkerhetssamarbetet har inte förts på allvar förrän först under de senaste fem åren. Tidigare har det funnits samarbete kring gemensamma internationella insatser och fredsbevarande styrkor, exempelvis i NORDCAPS (Nordic Co-Ordinated Arrangement for Military Peace Support), men militärstrategiska samarbetsformer har saknats (Archer 2010, 46). Denna genomgång av existerande samarbeten och avtal mellan de nordiska länderna har främst som syfte att ge en kronologisk illustration av hur den politiska utvecklingen har sett ut, och framförallt att visa hur det i den snåriga djungeln av militära och samhällsskyddande avtal och deklARATIONER inte finns ett heltäckande säkerhetspolitiskt avtal som sammanfattar de olika områdena.

2007 drog processen för ett djupare samarbete i gång på riktigt. Bakgrunden var en norsk strategi för nordområdena, centrerad kring energi, Ryssland och klimatfrågan, som publicerades i december 2006 (Regeringskansliet 2007a). Diskussionerna om ett utökat militärt samarbete inleddes med en norsk-svensk möjlighetsstudie om gemensamma försvarslösningar för ett stärkt försvar, utförd av Sverre Diesen och Håkan Syrén och presenterad inför respektive försvarsdepartement (Petersson 2010, 243). Samtidigt utfördes en rapport på uppdrag av svenska försvarsdepartementet, med syfte att utvärdera ett nordiskt militärpolitiskt samarbetsmotiv möjligheter och vinster. Rapporten bekräftar i stora drag att produktionsekonomiska och kompetensmässiga faktorer motiverar ett nordiskt samarbete, men att även säkerhetspolitiska och operativa faktorer spelar in (Ljung 2007, 6). På Nordiska rådets session i november samma år diskuterade de nordiska utrikesministrarna frågan, och menade att man var redo för ett utökat samarbete, främst med fokus på mjuk säkerhet (Regeringskansliet 2007b).

I juni 2008 kom den norsk-svensk-finländska studien NORDSUPS (Nordic Supportive Defence Structures) ut, med förslag om utökat samarbete för luft, land och hav. Under 2008 utfärdade även Nordiska rådet en rekommendation till de nordiska regeringarna att verka för ett fördjupat försvars- och säkerhetspolitiskt samarbete i Norden. Under sommaren 2008 försågs Thorvald Stoltenberg med uppgiften att på uppdrag av de nordiska utrikesministrarna lägga fram ett förslag om förstärkt nordiskt utrikes- och säkerhetspolitiskt samarbete (Stoltenberg 2009,

5). På hösten 2008 samlades de nordiska försvarsministrarna i Bornholm och undertecknade ett avtal om fortsatt militärt samarbete. Avtalet var ett resultat av de diskussioner som hade förts och innebar en konkretisering av samarbetet. På DN Debatt slog Sten Tolgfors fast att vi ”är redo att försvara våra nordiska grannländer” (Tolgfors, 2008).

Under 2009 kom resultaten av de diskussioner som hade förts under de föregående två åren i form av en rad undertecknade avtal. Resultatet av Stoltenbergs uppdrag, rapporten *Nordisk samarbeid om utenrikes- og sikkerhetspolitikk*, mest känd som Stoltenberg rapporten, publicerades i februari 2009. I april samma år undertecknades Hagadeklarationen om en utveckling av samarbete inom samhällsskydd och beredskap (Hagadeklarationen 2009). En NORDSUPS Memorandum of Understanding undertecknades i november 2009 av de nordiska försvarsministrarna (Archer 2010, 47), och befäste de 140 punkter som hade lagts fram i den inledande studien. I november 2009 undertecknades så till sist en MoU för NORDEFECO-avtalet (Nordic Defence Co-Operation), som samlade samtliga tidigare försvarssamarbetsformer, däribland NORDSUPS och NORDCAPS, under samma organisation. Avsikten med samarbetet är att genom gemensamma kostnader och erfarenheter kunna stärka ländernas nationella försvar, underlätta samarbetet kring internationella insatser, undersöka möjligheter för delad produktion och underlätta för gemensamma lösningar som bidrar till en konkurrenskraftig försvarsindustri. Organisationen fungerar även som ett forum för regelbundna möten mellan de nordiska försvarsministrarna (NORDEFECO, 2012).

3.2 Stoltenberg rapporten

Thorvald Stoltenberg, tidigare norsk utrikes- och försvarsminister, blev 2008 ombedd av de nordiska utrikesministrarna att presentera ett förslag om en förstärkning av det nordiska samarbetet. Uppgiften resulterade i rapporten *Nordisk samarbeid om utenriks- og sikkerhetspolitikk* (2009), till vardags kallad Stoltenberg rapporten. Rapporten, som ska fungera som riktlinje för det nordiska samarbetet, lägger fram tretton punkter för en utvecklad nordisk utrikes- och säkerhetspolitik, och fick överlag ett varmt mottagande när den presenterades för de nordiska utrikesministrarna i februari 2009. Arbetet med att genomföra de olika uppgifterna har redan påbörjats, och rapportens mest kontroversiella förslag, den avslutande punkt tretton gällande en nordisk solidaritetsförklaring (Stoltenberg 2010, 34), undertecknades i Helsingfors våren 2011. Detta innebär att även de nordiska länderna nu har en överenskommelse om solidaritet, likt Lissabonfördragets artikel 222 och North Atlantic Treaty's artikel 5.

Stoltenberg rapporten bör dock inte ses som att den tillkom i ett vakuum, utan som jag redan har påpekat fanns det ett flertal nordiska försvars- och säkerhetssamarbeten även innan den publicerades. Den är däremot viktig därför att den ger en konkret bild av det nordiska samarbetet där det står i dag, och hur

det kan utvecklas ytterligare. Rapporten ska inte ses som en etablering av en ny försvars- eller militärallians, utan enbart som en respons på behovet av konkreta handlingsplaner för säkerhetsutmaningar i den nordiska regionen (Laizane-Jurkane 2010, 181). Den stora idén bakom rapporten är att de nordiska länderna själva måste ta ett större ansvar för sin egen säkerhet (Archer 2010, 44). Förslagen som presenteras sammanfattas här i stora drag:

- Förslag 1: En nordisk insatsenhet för militär och civil stabilisering.
- Förslag 2: Luftövervakning över Island
- Förslag 3-6: Havsövervakning och arktiska frågor; samarbete kring övervakningssystem, bland annat genom satellitövervakning, inrättande av en maritim insatsenhet.
- Förslag 7-9: Samhällssäkerhet; Behandlar digitala angrepp, en katastrofenhet och en efterforskningsenhet för krigsförbrytelser
- Förslag 10: Samarbete om utrikestjänsten; bland annat sammanslagning av ambassader.
- Förslag 11-12: Militärt samarbete; samarbete inom olika militära områden och upprättande av en amfibisk enhet.
- Förslag 13: En nordisk solidaritetsförklaring

För att ha tillkommit i en tid av ny säkerhet, där allt mer har kommit att handla om säkerhet även för individer utanför landets gränser i form av humanitära insatser, har Stoltenberg rapporten liten koppling till omvärlden utanför Norden. Endast två av de tretton förslagen rör de nordiska ländernas aktiviteter utanför det egna området: förslag ett, om en gemensam nordisk insatsenhet, och förslag 10, rörande utökat samarbete mellan och eventuell sammanslagning av nordiska ambassader. Punkterna två till sex kan direkt kopplas till Arktis, där fokus ligger på utvecklade system för både övervakning och search and rescue.

4 Analys

4.1 Alliansbildning och kostnadseffektivitet

Utifrån Barnetts och Levys breda definition av vad en allians innebär, ett formellt eller informellt säkerhetssamarbete som innehåller förväntningar på ett visst mått av samordnade säkerhetslösningar (1991, 370), kan även det nordiska samarbetet definieras som en allians. Detta är knappast den allmänna uppfattningen om Norden annars, men med den betydelse som Barnett och Levy tillskriver begreppet får det en bredare innebörd som säkerhetssamarbete, och kan därför användas här för att förklara mekanismerna bakom det nordiska samarbetets framväxt. Enligt Barnett och Levy (1991) kan alliansbildningar förstås som inte enbart ett sätt att garantera sin säkerhet i det internationella anarkiska systemet, utan även som ett resultat av inhemska faktorer som ekonomi och politik. Vid en närmare granskning av det nordiska samarbetet är detta idéer att ta vara på. I artikeln *Konkurrent eller komplement? Några reflexioner kring det nordiska militärpolitiska samarbetet* (2010) gör Magnus Petersson en genomgång av hur nordiskt försvarssamarbete har motiverats, och finner att det framförallt kan förstås ur ett rationalistiskt nyttoperspektiv. Ur en militär och politisk synpunkt har små stater inte förmågan att ensam bära kostnaderna för ett växande försvar, vilket urholkar den militära förmågan. Genom samarbete kan den militära förmågan upprätthållas (Petersson 2010, 247).

De nordiska länderna har ställts inför problem med att hantera de ökande kostnaderna för att behålla moderna nationella styrkor. Att upprätthålla nationella försvar är kostsamt, något som blev extra tydligt i samband med den globala finanskrisen 2008. Det är inte möjligt för de nordiska länderna att upprätthålla nuvarande säkerhetssystem i längden, och om vi inte vill riskera att halka efter andra länder måste vi fokusera på att upprätthålla ett modernt system som kan garantera effektivitet och kvalitet (Laizane-Jurkane 2010, 176). Finland och Sverige har inlett omfattande försvarsreformer, som i stort innebär en omvandling från invasionsförsvar till insatsförsvar, vilket också innebär ett mer specialiserat försvar med snävare omfattning. Nordiskt samarbete innebär möjligheter till en breddad försvarsförmåga (Peterson 2010, 248). Även i diskussionerna i Nordiska rådet har man betonat de ekonomiska fördelarna med samarbetet. I betänkandet rörande ett medlemsförslag om utökat samarbete, understryker presidiet att ”de nordiska länderna vilar på en stark värdegemenskap avseende bl a synen på internationellt samarbete”, men man pekar också på problem med att få försvarsekonomierna att gå ihop, och ser ett utökat samarbete som en möjlighet för stordriftsfördelar och förbättrad resursanvändning (Presidiet, 2008). Clive Archer påpekar att initiativet till Stoltenberggrapporten kom från försvarshåll, som

ser ett samarbete som en möjlighet att hantera krympande budgetar och dyrare försvarssystem (Archer 2010, 49). Redan innan arbetet med rapporten påbörjades fördes diskussioner om att integrera de nordiska försvarerna på grund av kostnadsskäl, och det starka stöd som Stoltenberg rapporten har fått från försvars- och militärhålllet i de nordiska länderna bekräftar misstankarna om att nedskärningar i de nationella försvarsmakterna sporrar ländernas militär till samarbete av kostnadsskäl.

4.2 Norden som säkerhetsgemenskap

Utifrån konstruktivismens syn på säkerhet är det i interaktionen mellan individer och kollektiva gemenskaper som staters beteenden och intressen formas (Mingst & Arreguín-Toft 2011, 84), och dessa intressen kan utgöra en säkerhetsgemenskap, byggd på gemensamma värderingar. Kan Norden förstås som en säkerhetsgemenskap, och hur kan vi undersöka bilden på säkerhet inom gemenskapen?

Ole Waever skriver om Skandinavien som ett exempel på säkerhetsgemenskaper, och det paradoxala i att Norden framstår som den oomtvistade urtypen för en säkerhetsgemenskap, trots att gemenskapen inte uppstått i linje med det traditionella mönstret för säkerhetsgemenskaper (Waever 1998, 72). Istället har gemenskapen vuxit fram främst genom en gemensam historia och samarbete inom andra områden än säkerhet. För att visa hur Norden är uppbyggt som säkerhetsgemenskap är det nödvändigt med en historisk tillbakablick.

Skandinavien har inte alltid varit konfliktfritt. Från 1500 till 1800 pågick ständiga konflikter mellan de nordiska länderna, men sedan 1814 har den nordliga samvaron präglats av fred (Huldt 2002, 299). Nationalismen spred sig i Europa under 1800-talet och den nationalromantiska, kulturella rörelsen nådde även Norden, där den så kallade skandinavismen sökte samhörighet i gemensamma myter och sagor (Wetterberg 2010, 70). Den kulturella skandinavismen övergick till en mer praktisk ”nordism”, där samarbeten kring järnvägar, en gemensam postunion och en nordisk myntkonvention är de mest utmärkande samarbetsformerna (Ibid., 71). Nordismen sågs aldrig som ett hot mot de nordiska nationerna, och nordiska migranter har under flera generationer aldrig setts som De Andra, vilket har underlättat en nordisk integration (Wiberg 2000, 297). Nordismen kan delvis förklara den väl integrerade nordiska identiteten, då det intensiva idéutbytet mellan intellektuella, författare och konstnärer ägde rum parallellt med etableringen av de nordiska moderna samhällena, och värderingar och idéers spridning gjorde att de fick fäste och lade grunden för det nordiska kvasisamhälle som vi levit i sedan dess (Wetterberg 2010, 24).

Under 1900-talets första hälft varierade graderna av samarbete mellan de nordiska länderna, och andra världskriget klippte i stort sett helt kontakterna över nationsgränserna (Wetterberg 2010, 73). Kalla kriget fortsatte på samma spår, där medlemskap i olika allianser och vänskapsförbund gjorde att länderna avstod från

att diskutera säkerhetspolitik överhuvudtaget. Trots den kniviga balansgången mellan öst och väst under kalla kriget, den så kallade ”nordiska balansen” lyckades dock de nordiska länderna etablera ett mellanstatligt samarbete på ”låg” politisknivå, där åtgärder inom välfärd, arbetsmarknad och utbildning gynnade invånarna i den nordiska passunionen. Framförallt har Nordiska rådet, bildat 1952, spelat en stor roll för den vardagliga integrationen och umgänget över nationsgränserna, även om säkerhetspolitiken fortfarande stod utanför den gemensamma politiska arenan (Huldt 2002, 301). Den gemensamma identiteten har alltså vuxit fram genom de senaste två århundradena, och etablerat en tydlig känsla av tillhörighet och gemensamma värderingar.

Det som allra tydligast bekräftar det nordiska samarbetet som just en säkerhetsgemenskap är dock inte en långvarig fred, utan snarare frånvaron av krig och de så kallade ”non-wars” som uppstått; dispyter som i en annan omgivning mycket väl hade kunnat fungera som bränsle för en våldsam konflikt, men som i den nordiska gemenskapen har kunnat lösas på fredliga vägar. Enbart under 1900-talet finns ett antal exempel; den norska secessionen från Sverige 1905, diskussionerna om den åländska nationstillhörigheten 1918-1921, och den isländska självständigheten från Danmark 1944. Samtliga löstes genom överenskommelser, eftersom ett krig mellan länderna hade blivit i det närmaste otänkbart, det som är själva kärnan i en säkerhetsgemenskap var uppfyllt (Waever 1998, 72). Norden kan sägas uppfylla de krav som vi presenterar i det inledande teoriavsnittet för att identifiera en säkerhetsgemenskap: delade identiteter och värderingar, mångsidiga och direkta relationer, och en ömsesidighet som bottnar i långsiktiga gemensamma intressen (Adler & Barnett 1998, 31).

Efter att ha konstaterat att Norden kan förstås som en säkerhetsgemenskap, kan vi använda denna säkerhetsgemenskap som utgångspunkt för en analys om säkerhetssamarbete. Vi gör detta genom att återvända till frågorna som presenterades under teoriavsnittet, för att nu förklara dem utifrån det nordiska samarbetet, för att analysera hur synen på säkerhet ser ut, och hur detta kan förklara samarbetet i regionen.

Den första frågan handlar om vem som ska stå i centrum för säkerheten, och varför. Genom etablerandet av Norden som en säkerhetsgemenskap, har också säkerheten för regionen snarare än de enskilda staterna blivit allt viktigare. Kravet för en säkerhetsgemenskap är att det just är gemenskapen som står i centrum och ska skyddas (Bellamy 2004, 46). Genom undertecknandet av solidaritetsförklaringen bekräftas Norden i sig ett referensobjekt, eftersom en attack eller kris i ett land påverkar samtliga stater. Eftersom Norden redan tidigare har fungerat som en säkerhetsgemenskap, trots frånvaron av formella avtal, finns det anledning att anta att uppfattningen om gemensam identitet och delade värderingar har präglat den framväxande diskussionen om säkerhetssamarbete, om än indirekt.

Den andra säkerhetskomponenten handlar om att identifiera de hot som finns mot referensobjektet för säkerheten. Här spelar det roll hur vi väljer att definiera säkerhet. Om vi väljer det perspektiv som anger att säkerhet handlar om ett existentiellt hot, får vi en tydlig grund för analys i det nordiska fallet. De hotbilder som har målats upp i diskussionerna om utvecklat samarbete handlar till stor del

om nya typer av fördjupade säkerhetshot, så som organiserad brottslighet, internationella insatser, terrorism och cyberattacker. En av de frågor som återkommer allra oftast är dock Arktis. Om vi utgår från Köpenhamnskolans definition av säkerhet, och konstaterar att ett hot mot säkerheten är detsamma som ett existentiellt hot (Hough 2008, 8) innebär det i den nordiska kontexten att det främsta hotet mot säkerhetsgemenskapens existens är just den typ av utmaningar vi står inför i Arktis. Till skillnad från de hot jag precis nämnde, kan Arktis faktiskt innebära ett reellt existentiellt hot, och jag kommer här att redogöra för hur Arktis aktualiserar en rad nya säkerhetsområden för att visa på hotets karaktär.

Utifrån ett breddat perspektiv omfattar Arktis en rad nya områden av frågor som tidigare inte haft karaktären av säkerhetshot. Den globala uppvärmningen har snabbt gått till att bli en av de högst prioriterade frågorna i den internationella politiska debatten, och ingenstans har uppvärmningens effekter varit så tydliga som i Arktis. Rapporten Arctic Climate Impact Assessment från 2004 är en omfattande studie av de utmaningar som Arktis står inför i dag. Klimatförändringarna visar inte några tecken på att avstanna, istället förutspår man en ytterligare ökning av medeltemperaturen på 3-5 % över land och 7 % över hav under det närmsta århundradet (Hassol 2004, 28). Budskapet i ACIA är tydligt: Klimatförändringarna är redan i full gång, och för att stoppa de potentiellt förödande konsekvenserna måste vi handla nu.

Arktis aktualiserar även frågan om fördjupad säkerhet, eftersom det existentiella hotet är som allra tydligast för invånarna och djurlivet i regionen. Uppvärmningens effekter på det marina ekosystemet påverkar både fisken i området, och de större däggdjuren, där vissa arter försvinner till förmån för konkurrerande arter som tidigare inte funnits i området (West 2009, 1090). 2008 sattes isbjörnen upp på listan över utrotningshotade djur (Ibid. 2008). I slutändan leder detta till att de 4 miljoner invånare som lever i regionen (Arktiska rådet 2010) påverkas, från svårigheter att försörja sig som en följd av försämrade möjligheter till jakt, till hälsoproblem som följd av varmare somrar och kallare vintrar. Följden blir att ekonomiska och sociala förhållanden rubbas, vilket även kan leda till förändrade migrationsmönster (West 2009, 1094). Försvinnande isar påverkar strömningarna i det globala havssystemet, men leder även till att isarna som tidigare fungerat som en skyddande buffertzona längs med Arktis kuster försvinner, och infrastruktur och byar nära havsgränsen blir mer utsatta för våldsamma stormar och översvämningar (Ibid., 1086).

Dessa nya typer av säkerhetsutmaningar kräver nya lösningar. De går över gränser, de berör alla från system- till individnivå, och upplevs kanske som allra tydligast av de nordiska länderna som betraktar utvecklingen från första parkett. Frågan om Arktis har ständigt varit närvarande i de diskussioner som förts om nordiskt samarbete. Även om det inte går att bevisa ett konkret kausalt samband, kan man från en konstruktivistisk förståelse argumentera för att det upplevda existentiella hotet mot säkerhetsgemenskapen leder individerna inom gemenskapen till att utse den mest effektiva aktören för att hantera hotet, och de bäst lämpade metoderna för att hantera hotet, de två sista komponenterna av Bellamys diskurs. I det här fallet är ett samarbete mellan de nordiska länderna den form som bäst kan tillvarata de nordiska intressena och användas för att bemöta

den typ av gränsöverskridande hot som Arktis innebär. Med en konstruktivistisk ansats går det alltså att förklara hur säkerhetsidentiteter påverkar samarbetsformer, genom att en överenskommen gemenskap delar samma hot, och den upplevda idén om hot leder till att nya samarbetsformer kan bildas.

Den uppmärksamme läsaren har noterat att den process som jag följer för att analysera säkerhetsgemenskapen har starka drag av säkerhetisering. En central skillnad är dock att det enligt Köpenhamnsskolan endast är staten som kan fungera som den säkerhetiserande aktören. Genom att här utgå från säkerhetsgemenskapen som referensobjekt för säkerhet, och följa den säkerhetsdiskurs som Bellamy presenterar, kan vi urskilja en process där det nordiska samarbetet kan fungera som säkerhetiserande aktör, och vi går således ett steg bort från Köpenhamnsskolans statscentrerade analysmodell.

4.3 Diskussion: Stoltenbergrapporten

Mitt syfte med uppsatsen är att förstå framväxten av samarbetet, och i denna avslutande kombinerade diskussion och analys undersöker jag framväxten genom att titta på "resultatet" den har gett upphov till, nämligen det dokument som sammanfattar den säkerhetspolitiska riktningen för Norden. Jag gör det i en lite lösare hållen diskussion, fortfarande delvis styrd av mina teoretiska utgångspunkter, men också öppen för en del ytterligare reflektioner kring ämnet. Stoltenbergrapportens tretton punkter för fördjupat nordiskt samarbete sammanfattades i bakgrundsavsnittet, och här låter jag den vara representativ för det nordiska samarbetet genom att undersöka om mina resultat kan användas för att förklara rapportens förslag.

Trots att Stoltenbergrapporten behandlar både det utrikes- och säkerhetspolitiska samarbetet, är det endast två av de tretton punkterna som behandlar frågor som sträcker sig utanför Norden; en internationell enhet för att främja fredsbyggande insatser, och ett utökat samarbete inom utrikestjänsterna. Resten av frågorna fokuserar på nordiska intressen inom Norden, och särskilt stort fokus får den arktiska regionen. Ett av Stoltenbergs huvudintryck från arbetet med rapporten är hur det nordiska området, i meningen den arktiska regionen, ständigt har fått en större geopolitisk betydelse (Stoltenberg 2009, 5). Utifrån den säkerhetiserande processen, som visar hur den upplevda hotbilden hos en säkerhetsgemenskap kan påverka vem som blir aktör för att hantera säkerheten och hur detta sker, har Arktis fått en så stor betydelse på grund av det existentiella hot utmaningarna i området innebär. För säkerhetsgemenskapen är Norden den bästa aktören för att hantera dessa nya typer av utmaningar, och det omfattande användandet av militära medel som föreslås i Stoltenbergrapporten förespråkas därför att så som hoten upplevs, är det den bästa metoden att bemöta dem.

I samband med Nordiska rådets session 2007, med tema klimatförändringar, diskuterades det nordiska säkerhetspolitiska samarbetet, och slutsatsen från utrikesministrarnas möte blev att man har en hel del att vinna på ett samarbete,

framförallt inom så kallad mjuk säkerhet, så som energi- och miljösamarbete, infrastruktur och terroristbekämpning. Sessionens tema var klimatförändringar, och rådets president, Erkki Tuomija, uttalade sig om Norden som normspridare som tidigare gått i täten för den europeiska utvecklingen, genom att fungera som förebild för enskilda medborgares gränsöverskridande rörelsemöjligheter. Nu bör de nordiska länderna åter ta på sig denna roll som föregångare för att uppnå en ekologiskt, socialt och ekonomiskt bärkraftig utveckling i Nordens närområden, Europa och världen. Norden skulle kunna fungera som föregångare för klimatsmarta lösningar (Regeringskansliet 2007b). Det var den typen av resonemang jag förväntade mig att hitta i Stoltenberg rapporten, och likaså en större fokus på fördjupad säkerhet och hur individer i den arktiska regionen kan skyddas från klimatförändringarnas effekter. Rapporten bygger dock inte vidare på detta normativa resonemang, utan representerar snarare en återgång till hård säkerhet (Laizane 2010, 171). De metoder som presenteras av Stoltenberg för att hantera nya typer av hot är förvånansvärt traditionella, med lösningar som innebär en utbredd tillämpning av de olika ländernas militära förmågor. Trots rapportens inriktning på säkerhets- och utrikespolitik ligger den förvånansvärt mycket i samma linje som de avtal om militär- och försvarssamarbete som slöts i samma veva. Med tanke på skälen om kostnadseffektivitet som har motiverat de tekniska avtalen, kan det antas att samma orsaker ligger bakom militärens framträdande roll även i Stoltenberg rapporten. Initiativen till rapporten kom också från militärt håll, till följd av budgetnedskärningar (Archer 2010, 49), så att påverkningar av inrikespolitiska ekonomiska faktorer spelar roll kanske inte kommer som en större överraskning. Rapporten kan i så fall ses som en ambition att tillfredsställa militären på hemmaplan, genom att utnyttja de påkostade system och den ackumulerade kunskap som annars riskerar att bli överflödiga och sätta dem i en ny kontext av nordisk istället för nationell säkerhet.

Det finns en paradox med denna förklaring, och det är att ingen har räknat på vad ett genomförande av Stoltenberg rapportens förslag faktiskt skulle kosta. För att vila på ekonomiska argument kan detta ses som lite ogenomtänkt. Kan det i själva verket vara så att det finns andra anledningar till att satsa på den nordiska militären och öka den militära närvaron i den arktiska regionen? Skulle det rent utav kunna vara så att frågan om naturtillgångar i Arktis kan förklara den militära inriktningen? Uppfattningarna om hur Arktis rika resurser ska fördelas går isär, vilket ses av vissa som ett potentiellt hot mot säkerheten. Under Arktis istäcke återfinns uppskattningsvis 13 % av världens oupptäckta oljereserver och närmare 30 % av gasreserver, tillsammans med fyndigheter av olika ädelmetaller (Rottem 2010, 190). Ett juridiskt ramverk existerar, i form av UNCLOS (1982), vilken man beslutade skulle reglera aktiviteten i området i Ilulissatdeklarationen från 2008. Enligt Grete Faremo, norsk försvarsminister, är den politiska spänningen i regionen är svag, och att fredliga lösningar på hittills uppblående gränsdispyter har kunnat hittas (Faremo, 2010). Den största delen av energitillgångarna återfinns dessutom i områden som tillhör något av de arktiska länderna, och ger således inte upphov till någon ”great Arctic gold rush” (Borgerson 2008, 63).

Åsikterna om detta skiljer sig dock åt, och bland de nordiska länderna går det att urskilja en viss osäkerhet för vad man ska vänta sig från Ryssland. När Sten Tolgfors i en debattartikel i DN säger att vi inte kan utesluta risken för militära kriser eller incidenter i vårt närområde är det med hänvisning till ryska militära patrulleringar och positionering av strategiska styrkor vilket visar på deras intresse av regionen (Tolgfors 2008). Även om man från rysk sida talar om att följa lagar och respektera folkrätten, har man också visat att man inte är främmande för att använda militära metoder för att bevaka sina intressen (Rottem 2010 s.194). Ett samarbete mellan Ryssland och västliga aktörer i regionen skulle vara den mest önskvärda situationen, men det finns de som menar att Ryssland snarare visar på avsikter att återerövra en inflytelserik singular roll. Enbart detta skulle vara en nog så stor utmaning för de nordiska länderna, men det finns även farhågor för att USA:s intressen i regionen skulle leda de två stormakterna till att ingå en ”ohelig allians”, och därmed ytterligare försämra situationen för de små nordiska staterna (Ljung 2007 s.75). Sådana spekulationer skulle kunna förklara viljan till att behålla en stark nordisk roll i regionen, istället för att låta sig passas in i NATO:s och EU:s militärpolitiska ramverk, och hade varit intressanta att fördjupa sig i för en fortsatt studie.

5 Slutsats

Utifrån mina två teorier kan jag alltså dra ett antal slutsatser om hur framväxten av ett nordiskt säkerhetssamarbete kan förstås. Barnett och Levys modell om alliansbildning fokuserar på de ekonomiska och politiska faktorerna inom stater. De nordiska ländernas försvar har haft en tuff period av nedskärningar och reformer, och genom att etablera ett nordiskt samarbete kan man bibehålla starka nationella försvar, något som annars inte vore möjligt. Utifrån ett konstruktivistiskt perspektiv kan vi konstatera att Norden uppfyller kraven på en säkerhetsgemenskap, och att denna gemenskaps upplevda känsla av hot, enligt konstruktivismens logik, präglar hur man väljer att formulera hoten och därmed hantera dem. Om säkerhetsgemenskapen fungerar som referensobjekt, handlar säkerhet om vad man i gemenskapen upplever är hotet mot denna. Här kan hotbilden kopplas till Arktis, som i enighet med en tidigare definition uppfyller kraven på en existentiell hotbild. Den gränsöverskridande karaktären hos Arktis som säkerhetsfråga gör det till ett hot som bäst bemöts genom samarbete.

En av mina ursprungliga avsikter med denna uppsats var att plocka upp den tråd som Petersson lade ut när han föreslog att djupt rotade uppfattningar om nordiskt samarbete och solidaritet kan driva fram vilja till ett militärpolitiskt samarbete (Petersson 2010, 254). Med mitt angreppssätt, en konstruktivistisk teori om säkerhetsgemenskaper, hoppades jag kunna visa hur gemensamma normer och identiteter har präglat det nordiska samarbetet. I konstruktivismens natur ligger att den är svår att mäta, och det är svårt att urskilja ett kausalt samband mellan den nordiska identitet jag tror mig urskilja, och hur det faktiskt påverkar säkerhetssamarbetet. Mitt experiment med en analys grundad i en säkerhetsgemenskap ger således bara en möjlig förklaring, och det är tänkbart att en annan analys, exempelvis diskursanalys, hade varit mer lämplig för att identifiera de viktigaste normerna som har präglat det framväxande samarbetet.

Det avslutande intrycket av min studie blir den av Norden som en säkerhetsgemenskap, där normen om fred mellan medlemsländerna är tydlig, och åsikterna om vad säkerhet och intressen innebär delas av individer och stater inom gemenskapen. Den logik som gemenskapen följer liknar dock den av en militär allians. Det finns en gemensam bakgrund, gemensamma erfarenheter och en delad syn på säkerhet, men så som samarbetet har byggts upp och formuleras i Stoltenberggrapporten bygger det mindre på värden, och mer på en utveckling av gemensamma militära resurser.

6 Referenser

- Adler, Emmanuel; Barnett, Michael, 1998. *Security Communities*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Archer, Clive, 2010. "The Stoltenberg Report and Nordic Security: Big Idea, Small Steps". I Hvidt, Nanna & Mouritzen, Hans (red) *Danish Foreign Policy Yearbook 2010*. Danish Institute for International Studies.
- Barnett, Michael, 2008. "Social Constructivism". I Baylis, John; Smith, Steve; Owens, Patricia (red). *The Globalization of World Politics*. Pp. 162-173. Oxford: Oxford University Press.
- Barnett, Michal N & Levy, Jack S, 1991. "Domestic Sources of Alliances and Alignments. The Case of Egypt, 1962-73". *International Organisations*. Vol. 45 No. 3, pp. 369-395.
- Baylis, John, 2008. "International and global security". I Baylis, John; Smith, Steve; Owens, Patricia (red), *The Globalization of World Politics*. Pp. 228-241. Oxford: Oxford University Press.
- Bellamy, Alex J, 2004. *Security Communities and Their Neighbours. Regional Fortresses or Global Integrators?* New York: Palgrave Macmillan.
- Borgerson, Scott G., 2008. "Arctic Meltdown. The Economic and Security Implications of Global Warming". *Foreign Affairs*. Vol. 87 No. 2, pp. 63-77.
- Buzan, Barry; Waever, Ole; DeWilde, Jaap, 1998. *Security: A New Framework for Analysis*. London/Colorado: Lynne Rienner Publishers Inc.
- Buzan, Barry, 1991. *People, States and Fear. An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era*. Hertfordshire: Harvester Wheatsheaf.
- Dunne, Tim & Schmidt, Brian C., 2008. "Realism". I Baylis, Smith et al (red), *The Globalization of World Politics*, pp. 92-106.
- Esaiasson, Peter; Gilljam, Mikael; Oscarsson, Henrik; Wängnerud, Lena, 2007. *Metodpraktikan. Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Norstedts juridik. 3 uppl.
- Faremo, Grete, 2010-10-28 (tal till Atlantrådet i Washington D.C). "The Strategic Challenges in the Arctic and the High North". <http://www.regjeringen.no/en/dep/fd/whats-new/Speeches-and-articles/minister/speeches-and-articles-by-minister-of-def/2010/the-strategic-challenges-in-the-arctic-a.html?id=622209> [Hämtad 2012-05-11]
- Hassol, Susan Joy, 2004. *Konsekvenser av klimaendringer i Arktis. Arctic Climate Impact Assessment*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Helsingforsavtalet, 1962-02-23. Tillgängligt på <http://www.norden.org/sv/publikationer/publikationer/2010-745> [Hämtad 2012-05-15].

- Holmström, Mikael, 2011. *Den dolda alliansen. Sveriges hemliga NATO-förbindelser*. Stockholm: Atlantis.
- Hough, Peter, 2008. *Understanding Global Security*. New York: Routledge. 2 uppl.
- Huldt, Bo, 2002. "The Nordic Countries Facing New Challenges". I Eliäson, Sven & Löden, Hans (red), *Nordisk säkerhetspolitik inför nya utmaningar*, pp. 299-315. Stockholm: Carlsson bokförlag.
- Laizane-Jurkane, Marika, 2010. "Nordic Cooperation on Foreign and Security Policy". I Ozolina, Zaneta (red) *Rethinking Security*, pp. 168-198. Riga: Zinatne.
- Lamy, Steven L, 2008. "Contemporary Mainstream Approaches: neo-realism and Neo-liberalism". I Baylis, John; Smith, Steve; Owens, Patricia (red). *The Globalization of World Politics*. Pp. 126-141. Oxford: Oxford University Press.
- Landman, Todd, 2005. *Issues and Methods in Comparative Politics*. New York/London: Routledge. 3 uppl.
- Ljung, Bo, 2007. *Nordisk försvarspolitik samverkan – motiv, möjligheter och vinster*. Stockholm: FOI.
- NORDEFECO, 2012. "Facts about NORDEFECO". <http://www.nordefco.org/facts-about-nordefco/> [Hämtad 2012-04-24].
- Mingst, Karen; Arreguín-Toft, Ivan, 2011. *Essentials in International Relations*. New York/London: Norton & Company. 5th ed.
- Möller, Ulrika, 2007. "Sambandet mellan säkerhet och utrikespolitik". I Brommesson, Douglas; Ekenegren, Ann-Marie (red). *Sverige i världen*. pp. 113-130. Malmö: Gleerups.
- NORDEFECO, 2009. Memorandum of Understanding. Helsingfors.
- Presidiet, Nordiska rådet, 2008. "Presidiets betänkande om kraftsamling för ett samordnat nordiskt försvar". 2008-12-09. Köpenhamn: Nordiska rådet. Tillgänglig på <http://www.norden.org/en/nordic-council/sessions-meetings-and-conferences/sessions/session-2009/session-documents/a-1455> [Hämtad 2012-05-16].
- Ozolina, Zaneta (red), 2010. *Rethinking Security*. Riga: Zinatne.
- People, Columba; Vaughan-Williams, Nick, 2010. *Critical Security Studies. An Introduction*. New York: Routledge.
- Peterson, Magnus, 2010. "Komplement eller konkurrent? Några reflexioner kring det nordiska militärpolitiska samarbetet", *Internasjonal Politikk*. Vol. 68 No.2, pp. 240-259.
- Regeringskansliet, 2007a. "Fördjupat nordiskt samarbete". 2007-10-09. <http://www.regeringen.se/sb/d/8606/a/89919> [Hämtad 2012-05-21].
- Regeringskansliet, 2007b. "Nordiskt samarbete inom mjuk säkerhetspolitik". 2007-11-01. <http://www.regeringen.se/sb/d/8606/a/91416> [Hämtad 2012-05-19].
- Rieker, Pernille, 2004. "Europeanization of Nordic Security: The European Union and Changing Security Identities of the Nordic States". *Cooperation and Conflict*. Vol. 39 No. 4, pp. 369-392.

- Rottem, Svein Vigeland, 2010. "Klima og sikkerhet i Arktis". *Internasjonal Politikk*. Vol. 68 No. 2, pp. 183-204.
- Stoltenberg, Thorvald, 2009. *Nordisk samarbeid om utenrikes- og sikkerhetspolitikk*. Oslo.
- Teorell, Jan; Svensson, Torsten, 2007. *Att fråga och att svara. Samhällsvetenskaplig metod*. Malmö: Liber.
- Tolgfors, Sten, 2008. "Vi är redo att försvara våra nordiska grannländer". 2008-11-20. *DN Debatt*. <http://www.dn.se/debatt/vi-ar-redo-att-forsvara-vara-nordiska-grannlander> [Hämtad 2012-05-15].
- Tuomijo, Erkki, 2011. "Utrikesministrarnas redogörelse 2011". 2011-11-02. Nordiska rådet.
- Walt, Stephen, 1991. "The Renaissance of Security Studies", *International Studies Quarterly*. Vol. 35 No. 2, pp. 211-239.
- West, Mary Beth, 2009. "Arctic Warming. Environmental, Human and Security Implications". *Vanderbilt Journal of Transnational Law*. Vol. 42 No. 4, pp. 1081-1109.
- Wetterberg, Gunnar, 2010. *Förbundsstaten Norden*. Köpenhamn: Nordiska ministerrådet.
- Wiberg, Håkan, 2000. "Security Communities. Emmanuel Adler, Michael Barnett and Anomalous Northerners". *Cooperation and Conflict*. Vol. 35 No. 3, pp. 289-298.
- Wæver, Ole, 1998. "Insecurity, security, and asecuriy". I Adler, Emmanuel; Barnett, Michael (red), *Security Communities*, pp. 69-118. Cambridge: Cambridge University Press.